

Ita-Sanomien ja Taloussanomien entinen päätoimittaja, nykyään Suomen Lehtiyhtymän julkaisujohtajana työskentelevä Antti-Pekka Pietilä keskittyy kirjassaan käsittelemään muutamaa pankkikriisiin liittyntä, aiemmin vähän käsiteltyä teemaa, joissa korostuu erityisesti kriisin oikeudellinen puoli. Pietilän yhtenä keskeisenä tavoitteena on osoittaa, että pankkiriisin aikana poliittisen eliitin lisäksi myös tuomioistuimet viime kädessä tukivat ratkaisullaan pankkeja ja niiden omistajia. Ne muun muassa saattoivat tehdä tulkintoja velallisten tappioksi kyseenalaisin perustein.

Pietilä ottaa kirjassaan esille yhden erityisryhmän eli valuuttavelkaa ottaneet pienryrittäjät, jotka joutuivat markan devalvoitumisen ja pankkien toimintatapojen takia vaikeaan taloudelliseen ahdinkoon. Velan ottaminen valuuttavelkselinä eikä tavallisena luottona synnytti muun muassa vekseleiden kelpoisuuteen liittyviä juridisia tulkintaongelmia, joita on käsitelty Pietilän dokumentoimissa pankkien ja velallisten välisissä oikeuskäsittelyissä. Pankeilla oli taloudellinen kannustin myöntää luotto valuuttavelkselinä, koska vekseleistä ei tarvinnut maksaa leimaveroa.

Kirjassa korostuu SYP ja sen myöntämät valuuttaluotot, koska SYP:n pankkikonttorit myönsivät valuuttaluotot ns. korivaluuttavelkselinä, joihin on liittynyt kaikkein eniten juridisia epäselvyyksiä. SYP:n tapauksessa epäselvyyksiä lisäsi yrityksessä toteutettu konsernirakenteen uudelleenjärjestely. Sen seurauksena vanhasta SYP:stä syntyi eri vaiheiden jälkeen samanniminen mutta juridisesti uusi yhtiö. Uudelleenjärjestelyn yhtenä tavoitteena oli Pietilän mukaan pankin omistajien omaisuuden turvaaminen keskellä pankkikriisiä.

Pietilän yhden keskeisen väitteen voi tiivistää siten, että SYP peri asiakkailtaan 8 miljardia

A.-P. Pietilä: Pankkikriisin peiteltyt paperit.

Helsinki: Art House, 2008, 283 s.

Pekka Sauramo
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
pekka.sauramo@labour.fi

markkaa juridisesti kyseenalaisin perustein. Pietilä pystyy esittämään väitteenstä suostutteluvoimaisella tavalla, koska hän on tutkivan toimittajan roolissa tehnyt taustatyön ilmeisen huolellisesti.

Kirjaa julkistettaessa eniten huomiota sai osakseen sen toinen keskeinen teema eli leimaverolakiin vuonna 1993 tullut muutos. Sen seurauksena muun muassa pankkien sijoitustodistukset eivät enää ole leimaveron alaisia. Koska muutos tehtiin takautuvaksi, pankit vapautuivat kymmenen vuoden aikana kertyneistä yhteensä noin 10 miljardin markan suuruisista maksamattomista leimaveroista.

Pankkien ja verottajan erimielisyys pankkien sijoitustodistusten verotuksesta oli kestänyt käytännössä alusta al-

kaen eli 1980-luvun puolivälistä lähtien. Pankit olivat jättäneet leimaverot maksamatta, koska niiden mukaan pankkien keskinäisessä lainauksessa ei ollut kyse leimaverolain alaisesta luottojen myöntämisestä.

Lopulta pankkien kanta voitti, mitä voi hyvin perustein pitää myös järjen voitonä. Ratkaisun tähän puoleen Pietilä ei ota kantaa. Sen sijaan hän korostaa sitä, että lakimuutos toteutettiin tavalla, joka ei ole kunniaksi parlamentaarisen demokratian toteuttamiselle: tietoja kansanedustajilta pimittämällä ja lainmuutoksen taloudellista merkitystä vähättelemällä.

Vaikka Pietilän kirjassa korostuu erityisesti valuuttavelallisten kohtalon kuvaa-

minen, sitä kannattaneekin lukea viime kädessä suomalaisen oikeusvaltion tiettyjen piirteiden kuvauksena. Sellaisena kirja antaa varsin synkän kuvan kohteestaan. Tässä suhteessa se muistuttaa Seppo Konttisen pankkikriisiä käsittelevää pamflettia (Talous&Yhteiskunta 2/2008).

Pietilänkin kirjan perusteella pankkikriisissä riittää vielä paljon analysoitavaa. Tutkivien toimittajien ohella myös ammattitutkijoiden tulee pitää pankkikriisi tutkimuskohteenaan. Voihan tutkimustiedon lisääminen olla paras tapa pitää pankkikriisi myös yhteiskuntapoliittisen keskustelun kohteena. Tuoreet pankkikriisiä käsittelevät kirjat korostavat tällaisen keskustelun käymisen tärkeyttä. ■